

Nr 11

Utlåtande i anledning av motioner om tillgodoseende av jämlikhets- och grundtrygghetsprincipen vid utformningen av socialpolitiken m. m.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I:727 av herr *Bengtson m. fl.* och II:931 av herr *Hedlund m. fl.* hemställas att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att en skyndsamt utredning verkställs beträffande förutsättningarna för att ge reformpolitiken en sådan allmän inriktning att kraven på jämlikhet och grundtrygghet tillgodoses.

Motionärerna anför att betydande minoriteter får ingen eller blott ringa del av de förmåner som ställs till förfogande av allmänna medel via socialförsäkringarna och att inkomstutvecklingen har varit mycket ojämn. Låginkomstproblemet har förvärrats av den allmänna utvecklingen inom skatte- och avgiftspolitikerna, som medfört att låginkomstgrupperna fått påtaga sig en relativt sett ökande andel av samhällsutgifterna. Som en följd av strukturförändringarna inom näringsliv och arbetsmarknad har uppstått en stor grupp av friställda och arbetslösa, vars sociala och ekonomiska problem inte tillnärmelsevis fått en godtagbar lösning. Även den sociala reformpolitiken har i betydande omfattning befast inkomstklyftorna. Pensions- och sjukförmånerna har inkomstgraderats. Bostads- och familjepolitiken har fortfarande inslag som starkt missgynnar betydande minoriteter bland barnfamiljerna. Härigenom har uppstått en eftersatt grupp av vård- och hjälpbehövande av skilda kategorier.

I reformpolitiken bör enligt motionärernas uppfattning beaktas jämlikhets- och grundtrygghetsprincipen. Denna målsättning kan inte uppnås utan en samordning av reformerna inom ett flertal lagstiftningsområden. En av de främsta anledningarna till snedvridningen inom den sociala reformverksamheten torde ha varit frånvaron av överblick och koordination rörande de åtgärder som sammantagna konstituerar slutprodukten av reformpolitiken. Därjämte måste låginkomstgruppernas problem beaktas i långt större utsträckning än vad som hittills varit fallet. Jämlikhets- och grundtrygghetsprincipen måste även beaktas vid utformningen av skattelagstiftningen, socialförsäkringarna, familjepolitiken, vård- och rehabiliteringsverksamheten på olika områden, studiesociala åtgärder m. m.

Utskottet

I motionerna hemställas om utredning för att tillgodose kraven på jämlikhet och grundtrygghet vid utformningen av socialpolitiken.

Motionärerna framhåller att inkomstklyftan befasts av den sociala reformpolitiken, att därigenom låginkomstproblemet förvärrats samt att detta måste beaktas i större utsträckning än vad som hittills skett.

För att kartlägga låginkomstgrupperna och belysa deras problem tillkallades låginkomstutredningen i december 1965. I direktiven till utredningen uttalades bl. a. att behovet av ett bättre kunskapsmaterial om låginkomstgrupperna gör sig starkt gällande vid utformningen av skatte-, social- och arbetsmarknadspolitiken samt att ökad kännedom om låginkomstgruppernas geografiska och yrkesmässiga fördelning bör kunna ge allt bättre förutsättningar att bedriva denna politik. Utredningen skulle genom undersökningar belysa orsakerna till att vissa grupper inte fått den andel i den allmänna standardstegringen som framstår som rättvis. Man förväntade att de vunna utredningsresultaten skulle komma att ge underlag för fortsatt reformarbete och eventuellt ytterligare specialundersökningar. Utredningen har igångsatt en serie undersökningar för att kartlägga befolkningens fördelning med avseende på inkomster, utbildning, sjuklighet m. m. och avser att under detta år lämna ett delbetänkande där vissa statistiska översikter kommer att redovisas.

Motionärerna har även påpekat att strukturförändringar inom näringsliv och arbetsmarknad orsakat stor arbetslöshet med olösta sociala och ekonomiska problem.

Utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet (KSA-utredningen) tillkallades i mars 1966 för att undersöka och föreslå de former för kontant stöd vid arbetslöshet som kunde finnas lämpliga med hänsyn till övriga arbetsmarknadspolitiska åtgärder och låginkomst- och glesbygdsgруппernas särskilda förhållanden. I tilläggsdirektiv i april 1967 uppdrogs åt utredningen att med förtur utforma och framlägga förslag till stödformer för äldre arbetstagare som träffas av särskilda omställningssvårigheter på arbetsmarknaden. Härmed avsågs i första hand sådana som blivit arbetslösa till följd av strukturomvandlingen i form av driftsförändringar och företagsnedläggningar. Utredningen avgav i september 1967 ett delbetänkande (SOU 1967:62) i denna fråga. Med anledning av betänkandet har proposition angående särskilt stöd åt äldre arbetslösa m. m. förelagts riksdagen (1968:29).

Vidare anföres i motionerna att familjepolitiken fortfarande har inslag som starkt missgynnar betydande minoriteter bland barnfamiljerna.

Familjepolitiska kommittén, som tillsattes år 1965, har till huvuduppgift att pröva den inbördes sammansättningen och avvägningen för samhällets totala stöd till barnfamiljerna och skall därvid beakta det direkta samband som råder mellan stödet till barnfamiljerna och skattesystemets utformning. Vidare skall utredningen sträva efter större överskådlighet i författningsregleringen på området och söka sammanföra bestämmelserna efter deras inbördes samhörighet.

Kommittén avgav i oktober 1967 sitt första betänkande Barnbidrag och familjetillägg (SOU 1967:52) i vilket behandlas frågan om ökat ekonomiskt stöd till barnfamiljernas konsumtionsutgifter för barnen. Betänkandet innefattar dessutom en omprövning av familjebostadsbidragen. Enligt vad som nyligen upplysts av socialdepartementet kommer proposition att föreläggas årets riksdag om bostadsstöd till barnfamiljerna.

Slutligen påpekas i motionerna att frånvaron av överblick och koordination rörande de åtgärder som bildar slutprodukten av reformpolitiken främst föranlett att den sociala reformverksamheten snedvridits.

För att företa en allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen tillkallades i december 1967 en utredning, som förutsättningslöst skall undersöka möjligheterna att sammanföra de tre sociala vårdlagarna, nykterhetsvårdslagen, socialhjälpslagen och barnvårdslagen. Utredningen skall även undersöka möjligheterna till samordning emellan den öppna sjukvården bedriven av landstingen och de allmänna försäkringskassornas verksamhet.

Utskottet finner i likhet med motionärerna att principen om jämlikhet och grundtrygghet bör vara vägledande för den samhällsliga reformverksamheten. Så har emellertid sedan länge varit fallet. Genom socialpolitiken har skett stora förbättringar för många människor som tidigare levt under knappa förhållanden. Genom skattepolitiken har dessutom skett viss inkomstutjämning mellan högre och lägre inkomsttagare. Enligt utskottets mening bör den fortsatta utvecklingen följa samma principer. Härvid bör de obligatoriska socialförsäkringarna, som är uppbyggda med ett grundskydd och en tilläggsdel och som avser att ersätta ett inkomstbortfall vid sjukdom, arbetsoförmåga och hög ålder, vidmakthållas med den uppbyggnad som de för närvarande har. Socialförsäkringarnas tilläggsdel utgår enligt försäkringsmässiga grunder och belastar således inte statsbudgeten.

De av motionärerna upptagna problemen berör en mängd olika områden och bör enligt utskottets mening vid det fortsatta reformarbetet behandlas med utgångspunkt i samma grundläggande värderingar som hittills skett.

Utskottet finner sålunda ej skäl föreligga att tillsätta någon särskild utredning med så vittomfattande uppgifter som motionärerna föreslagit utan hemställer, att de likalydande motionerna I:727 och II:931 icke må förorsaka någon anledning till riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 mars 1968

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s)*, Hedlund (s), Eric Gustaf Peterson (fp), Axel Kristiansson (cp), Helge Karlsson (s), Kilsmo (fp), Ernst Olsson (cp), fru Diesen (h), herrar Nyquist (s)*, Ove Karlsson (s) och fröken Stenberg (h)*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herr Skoglösa (cp)*, fru Jäderberg (s), herrar Svensson i Kungälv (s)*, Lundmark (s)*, Wikner (s), Larsson i Borrby (cp), Andersson i Örebro (fp), Nilsson i Agnäs (h)*, Hansson i Piteå (s)* och Thylén (h).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Eric Gustaf Peterson* (fp), *Axel Kristiansson* (cp), *Kilsmo* (fp), *Ernst Olsson* (cp), *Skoglösa* (cp), *Larsson i Borrby* (cp) och *Andersson i Örebro* (fp), vilka ansett att utskottets utlåtande fr. o. m. det avsnitt som börjar med orden "Utskottet finner" samt utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

"Trots den från skilda håll uttalade anslutningen till principerna om jämlikhet och grundtrygghet har klyftan mellan olika grupper i samhället under senare år inte minskat utan snarare vidgats. Höginkomstgrupperna har fått det allt bättre medan låginkomstgruppernas situation varit i stort sett oförändrad eller endast sakta förbättrats. Enligt utskottets mening har den allmänna utvecklingen inom skatte- och avgiftspolitiken medfört — särskilt med beaktande av kommunalskattens effekt — att låginkomstgrupperna fått påtaga sig en relativt sett ökande andel av samhällsutgifterna.

Utskottet finner därutöver att den förda socialpolitiken i betydande omfattning befäst inkomstklyftorna. Vidare har den omfattande strukturuomvandlingen i samhället i stor omfattning drabbat de ekonomiskt sämst ställda.

Enligt utskottets mening bör jämlikhets- och grundtrygghetsprincipen i avsevärt ökad omfattning beaktas inom reformpolitiken. Utskottet finner sålunda skäl att tillstyrka det i motionerna framförda kravet på en utredning om förutsättningarna härför och hemställer

att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I:727 och II:931 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att en skyndsamt utredning verkställs beträffande förutsättningarna för att ge reformpolitiken en sådan allmän inriktning att kraven på jämlikhet och grundtrygghet tillgodoses."